

DE BETALINGSBALANS

BETALINGSBALANS VAN BELGIË

	Lopend verkeer									Kapitaal- en financiële rekening							Vergis- singen en weglating en
	Totaal	Goederen en diensten			Inkomens			Lopende overdrach	Totaal	Kapitaalv erkeer	Financieel verkeer						
	Totaal	Goederen	Diensten	Totaal	Arbeidsin- komens uit belegging en	Inkomens uit belegging en	Totaal	Directe investerin- gen	Portefeuil- beleggingen	Afgeleide financiële producten	Overig financieel verkeer	Reserve- activa van de NBB					
2003-09	6.286	7.013	6.275	738	4.201	2.424	1.777	-4.928	-11.449	-824	-10.625	-11.767	3.163	-2.529	-800	1.308	5.199
2003-08	4.343	4.989	4.403	586	3.765	2.14	1.625	-4.411	-8.678	-804	-7.874	-8.121	10.215	-3.377	-7.864	1.273	4.371
2003-07	5.359	5.863	4.935	928	3.382	1.855	1.527	-3.886	-8.103	-780	-7.323	-7.434	18.063	-1.957	-17.341	1.346	2.751
2003-06	4.536	4.892	3.565	1.327	2.896	1.566	1.33	-3.252	-6.495	-764	-5.731	-7.035	13.766	-829	-13.159	1.526	1.966
2003-05	4.203	3.838	2.681	1.157	2.96	1.301	1.659	-2.595	-5.716	-745	-4.971	-5.011	10.017	-75	-11.529	1.627	1.52
2003-04	3.46	2.584	1.606	978	2.87	1.061	1.809	-1.994	-5.001	-729	-4.272	-4.739	5.804	-689	-6.419	1.771	1.541
2003-03	2.017	1.423	738	685	2.086	815	1.271	-1.492	-3.644	-703	-2.941	-5.232	3.446	-102	-2.157	1.104	1.627
2003-02	707	436	245	191	1.395	540	855	-1.124	-1.796	-34	-1.764	-2.213	15.449	678	-15.832	154	1.091
2003-01	242	105	79	26	743	271	472	-606	-652	-11	-641	-3.746	12.798	912	-10.542	-63	410
2002-12	14.04	11.389	934	2.049	7.257	3.302	3.955	-4.606	-15.578	-695	-14.883	2.279	15.655	-2.146	-30.748	77	1.538
2002-11	14.381	12.145	10.366	1.789	6.587	2.997	3.59	-4.351	-14.925	-579	-14.346	-291	11.311	-1.88	-23.672	186	544
2002-10	12.711	10.947	9.552	1.395	5.986	2.709	3.277	-4.222	-11.961	-538	-11.423	1.613	12.762	-2.55	-23.57	322	-750
2002-09	10.912	9.482	8.398	1.084	5.277	2.423	2.854	-3.847	-11.179	-499	-10.68	-1.076	11.029	-2.127	-18.479	-27	267

Bron: <http://www.nbb.be/belgostat/DataAccessLinker?Lang=N&Dom=225&Table=5032#top>

1. Begrip en samenstelling

Wat verstaat men onder een betalingsbalans?

Zie: <http://www.nbb.be/DQ/N/METHOD/M225N.pdf>

Wat zijn internationale transacties?

Wat zijn ingezetenen?

Alle internationale transacties geven aanleiding tot betalingen of ontvangsten die een omzetting van onze munt in een vreemde munt of omgekeerd meebrengen (behalve tussen landen van de EMU).

Geef enkele voorbeelden van internationale transacties:

Sinds 1979 wordt onze betalingsbalans opgesteld op transactiebasis. Alle transacties worden opgetekend op het moment dat ze zich voordoen.

Voordien werd de betalingsbalans opgesteld op kasbasis. De transacties werden genoteerd op het moment dat de betaling gebeurde. De betalingsbalans omvat dan enkel de internationale betalingen.

Eigenlijk is een betalingsbalans geen balans. Verklaar.

Een balans is

Een betalingsbalans geeft een overzicht van

Deelbalansen

http://www.betalingsbalans.be/dq/n/dq6/BOP_N/document/TransCode_N.pdf

A. Lopende rekening

1E Goederenbalans

2E Dienstenbalans

3E Inkomensbalans (nieuwe rubriek die vroeger onder diensten stond)

4E Overdrachten- of transfertenbalans

B. Financiële rekening

5E Kapitaalbalans

6E Goud- en deviezenbalans

Vraag: Welk is het belangrijkste onderdeel van de betalingsbalans?

2. Boekingsregels

a) Lopende rekening

D = transacties die deviezen vergen (kosten)

C = transacties die deviezen opleveren (opbrengsten)

b) Kapitaalrekening

D = uitvoer van kapitaal

C = invoer van kapitaal

c) Goud- en deviezenbalans

D = toename van de voorraad deviezen

C = afname van de deviezenvoorraad

Oefeningen: stel de betalingsbalans samen aan de hand van volgende gegevens:

	Oefening 1	Oefening 2	Oefening 3
1/ invoer / uitvoer van goederen	1500/140	688/725	589/625
2/ betaling vervoerskosten aan buitenland	0	30	10
3/ inkomsten uit toerisme	50	220	15
4/ inkomsten uit grensarbeid	200	90	4
5/ kapitaal in- en uitvoer	60	50/80	71/83
6/ ontvangen kapitaalopbrengsten	70/140	70	5
7/ inkomstenoverdrachten aan het buitenland	80	55	6
8/ betaling verzekeringskosten aan het buitenland	30	25	0
	20		

Bereken het saldo van de lopende en de kapitaalrekening.

Saldi	Oefening 1		Oefening 2		Oefening 3	
	Tekort	Overschot	Tekort	Overschot	Tekort	Overschot
Goederenbalans						
Dienstenbalans						
Inkomensbalans						
Overdrachten						
Lopende Rekening						
Kapitaalrekening						
Goud- en deviezenbalans						

Oefening 1

Goederenbalans	Dienstenbalans	Inkomensbalans
Transfertenbalans	Kapitaalrekening	Goud- en deviezenbalans

Oefening 2

Goederenbalans	Dienstenbalans	Inkomensbalans
Transfertenbalans	Kapitaalrekening	Goud- en deviezenbalans

Oefening 3

Goederenbalans	Dienstenbalans	Inkomensbalans
Transfertenbalans	Kapitaalrekening	Goud- en deviezenbalans

3. Betalingsbalansevenwicht

Formeel of boekhoudkundig is er altijd evenwicht.

De 6 deelbalansen kunnen afzonderlijk wel een saldo aanwijzen, maar samen zijn ze altijd in evenwicht.

Betalingsbalans	D	C	SE
Goederen	50	70	+ 20
Diensten	35	32	- 3
Inkomens	10	11	+1
Transferten	10	12	+ 2
Kapit.(LT)	40	30	- 10
(KT)	10	5	- 5
Goud/Dev.	155	160	- 5

Totaal van de saldi is altijd 0.

Actieve goederenbalans: als $M < X$

Evenwicht volgens het liquiditeitsbegrip

Als de som van de saldi van de lopende rekening en de kapitaalrekening nul is, d.w.z. als er geen toe- of afname van de goud- en deviezenvoorraad is, spreken we van evenwicht volgens het liquiditeitsconcept.

Is er evenwicht in bovenstaande balans volgend dit concept?

Evenwicht volgens het basisbalansbegrip

De basisbalans omvat enkel de lopende rekening en het kapitaalverkeer op lange termijn, dus enkel structurele (LT) transacties en geen incidentele (KT) kapitaaltransacties omdat die een wisselvallig karakter hebben.

De bedoeling van de berekening volgens het basisbalansconcept is de beoordeling van de betalingsbalans onafhankelijk te maken van toevallige factoren zoals kredietverlening op korte termijn.

Is bovenstaande balans in evenwicht volgens het basisbalansconcept?

Autonomiecriterium

Transacties die zich voordoen wegens het nut van deze transacties zelf zijn autonome posten, bv. in- en uitvoer, geldtransfers, investeringen, enz.

Niet-autonome posten of compenserende transacties zoals bv. kredietverlening op KT worden doorgaans gebruikt om een invoer te financieren of omwille van een andere post op de betalingsbalans mogelijk te maken. Deze niet-autonome posten zullen we weglaten.

Bij gebrek aan informatie is het autonoom karakter van een post dikwijls moeilijk vast te stellen.

4. Oorzaken en gevolgen van een betalingsbalansonevenwicht

1/ Oorzaken

1E Oorzaken van conjuncturele aard (KT)

Een ongunstige internationale economische toestand kan zich via de internationale handel over verschillende landen verspreiden.

Stel dat het nationaal inkomen in land A daalt.

Dan zal ook de import van A uit B en C dalen. De export en de productie in B en C zal dalen.

Bijgevolg daalt ook het nationaal inkomen in die landen en gaan ze minder kunnen importeren uit A, D en E. Zodoende zal ook de export uit A, D en E dalen. Enz.

Bewijs dat ook het omgekeerde kan gebeuren.

2E Oorzaken van structurele aard (LT)

Structurele veranderingen zijn veranderingen waardoor de economische verhoudingen tot het buitenland gewijzigd worden. Bv. door de ontdekking van olie of andere natuurlijke hulpbronnen, uitvindingen, enz.

3E Incidentele factoren of oorzaken van toevallige aard

Bv. klimatologische veranderingen, oorlog, olieboycot (olieprijzen verviervoudigd), enz.

2/ Gevolgen van een fundamenteel of structureel onevenwicht

1E Overschot op de betalingsbalans

Stel dat de export groter is dan de import en de andere deelbalansen in evenwicht zijn.

Hierdoor zal de goud- en deviezenvoorraad toenemen.

Bijgevolg wordt de binnenlandse geldhoeveelheid groter wat **inflatie** kan veroorzaken.

2E Tekort op de betalingsbalans (België voor 1982)

Stel dat de import groter is dan de export en de andere deelbalansen in evenwicht zijn.

1/ De monetaire reserves zullen dan afnemen. Leningen in het buitenland kunnen noodzakelijk zijn. Er zullen speculatieve kapitaalbewegingen ontstaan doordat het vertrouwen in het economische beleid van het land ondermijnd wordt.

2/ De **mnt** komt onder druk te staan wat kan leiden tot een verhoging van de discontovoet en het **rentepiil**.

3/ Gevolg: **investeringen** worden minder interessant.

Het **concurrentievermogen** van de binnenlandse ondernemingen is verzwakt.

4/ Dit alles kan leiden tot een toename van de **werkloosheid**.

Een tekort kan dus leiden tot een zwakkere mnt, hogere rente en toenemende werkloosheid.

5. Herstel van het betalingsbalansevenwicht

1/ Bij vlottende wisselkoersen (klassieke leer: prijsbenadering)

Stel dat er een tekort is op de goederen- en dienstenbalans: ($M > X$).

De vraag naar VV zal dan groter zijn dan het aanbod van VV en bijgevolg zal de koers van de VV stijgen.

Daardoor worden buitenlandse producten relatief duurder t.o.v.. de binnenlandse, en zal onze export stijgen en onze import dalen indien deze prijselastisch zijn.

Aldus wordt het betalingsbalansevenwicht automatisch hersteld.

Maar

Dit herstel wordt tegengewerkt door

1E het prijsinelastisch karakter van in- en uitvoer;

2E kapitaalbewegingen die een tegenovergesteld effect hebben. Kapitaaluitvoer doet de vraag naar VV stijgen.

2/ Bij stabiele wisselkoersen (Keynes: inkomensbenadering)

Stel dat $M = X$.

Wanneer nu bv. door een nieuwe uitvinding de export stijgt, dan zal ook de totale vraag naar goederen en diensten (nationaal product) toenemen, en het aanbod zal stijgen. Bijgevolg zullen ook het nationaal inkomen en de nationale bestedingen stijgen.

Niet alleen de binnenlandse consumptie en investeringen, maar ook de import zal stijgen.

Hierdoor vermindert het onevenwicht op de betalingsbalans in die mate dat de toename van het nationaal product een toename van de invoer veroorzaakt.

Rekenvoorbeeld

$$C = 10 + 0,8 Y$$

$$M = 10 + 0,3 Y$$

$$I = 10$$

$$X = 40$$

$$Y = C + I + X - M$$

Bereken Y en M

Stel dat X met 10 stijgt. Bereken opnieuw Y en M. Welk besluit kan je trekken?

3/ Moderne theorie

Men gaat ervan uit dat het herstel van de betalingsbalans niet meer automatisch gebeurt.

De overheid moet een beleid voeren dat erop gericht is, het onevenwicht op de betalingsbalans weg te werken (zie Betalingsbalanspolitiek).

6. Betalingsbalanspolitiek

De overheid beschikt over talrijke instrumenten om een betalingsbalansonevenwicht weg te werken.

Instrumenten bij een **tekort op de betalingsbalans**.

1/ Rechtstreeks

Door een aangepaste handelspolitiek kan de overheid trachten de import te beperken of de uitvoer te bevorderen.

Zij kan bv. de import beperken door douanerechten te heffen en de export stimuleren door exportsubsidies te geven.

Welke problemen stellen zich hier echter?

2/ Onrechtstreeks

Door een aangepast productie-, budgettaire of monetaire beleid kan de overheid onrechtstreeks het tekort trachten op te lossen.

Met welke productiegerichte, budgettaire of monetaire maatregelen kan de overheid de betalingsbalans terug in evenwicht brengen?

Budgettaire maatregelen:

Monetaire maatregelen:

Investeringsbeleid:

Inkomenspolitiek:

---

7. De betalingsbalans van de BLEU

<http://www.nbb.be/DQ/N/DQ3/HISTO/ENP0312.pdf>

<http://www.nbb.be/DQ/N/DQ3/INE.pdf>

<http://www.nbb.be/dq/n/method/M225N.htm>

In het kader van de Belgisch-Luxemburgse Unie stelde de Nationale Bank van België één enkele betalingsbalans voor België en Luxemburg samen op. De Luxemburgse en de BEF werden als één munt beheerd door de Nationale Bank van België. In het kader van de EMU werd vanaf 1/1/99 ook een afzonderlijke Luxemburgse centrale bank opgericht.

Zeker voor een open economie zoals de BLEU levert de betalingsbalans nuttige beleidsinformatie. De internationale transacties die zij registreert, beïnvloeden mee de nationale welvaart.

De betalingsbalans geeft op een systematische wijze informatie met betrekking tot grensoverschrijdende economische transacties.

De lopende rekening

De lopende rekening groepeerde de transacties die mee de vorming van het nationaal beschikbaar inkomen bepalen ($BBP = C + G + I + X - M$).

1° Het goederenverkeer vertegenwoordigt het belangrijkste deel van de lopende verrichtingen (50%).

2° Het aandeel van de rubriek inkomensstromen steeg van 7 naar 35%, terwijl het 3° dienstenverkeer constant om en nabij de 15% van de lopende verrichtingen bedroeg.

4° De overdrachten zonder economische tegenprestatie ten slotte bedragen 1 à 2%.

De voorbije 50 jaar vertoonde de lopende rekening van de BLEU bijna voortdurend een overschot. De besparingen overtroffen m.a.w. de bestedingen en er werd dus kapitaal uitgevoerd. Alleen in de late jaren '70 en de eerste helft van de jaren '80 dook de lopende rekening in het rood, wat vooral de weerspiegeling was van de verslechtering van de Belgische overheidsfinanciën en de aanzienlijke reële loonkostenstijgingen in de periode van de 'olieschokken' die leidden tot een forse daling van de bedrijfsrendabiliteit en de afbouw van de bedrijfsinvesteringen.

De spontane instroom van kapitaal uit het buitenland was in die periode onvoldoende om het tekort te financieren, zodat de Nationale Bank moest interveniëren om de koers van de BEF te verdedigen. Dit leidde in 1982 onder meer tot de devaluatie van de BEF.

Tussen 1976 en 1983 kampte de BLEU met een tekort op de lopende rekening.

De binnenlandse bestedingen waren in die jaren steeds groter dan de nationale productie.

Oorzaken:

- stijging van de energieprijzen (verslechtering van de ruilvoet)
- slecht rendement van onze ondernemingen (veel verouderde producten en bedrijven: staal, steenkool)
- stijging van de buitenlandse schuld.

Mede door de sanering van de overheidsfinanciën sindsdien werd het saldo van de lopende rekening vanaf de tweede helft van de jaren '80 terug positief.

Vanaf 1984 realiseerden we terug een boni op de lopende rekening.

Dit was in sterke mate te danken aan het herstelbeleid van de regering ingezet met de devaluatie van de BEF met 8,5 % op 22/2/82 en de begeleidende maatregelen gericht op het herstel van het concurrentievermogen van onze ondernemingen.

Door allerlei energiebesparende maatregelen kon de import gedrukt worden.

Bv. 1985: + 40 mia. ; 1986: + 150 mia.; 1994: + 388 mia. handelsoverschot

De verbetering van de lopende rekening in de jaren '80 was toe te schrijven aan het verdwijnen van het tekort op de **goederenbalans (1)**.

De **dienstenbalans (2)** vertoonde steeds een **batig** saldo, onder meer de ontwikkeling van Luxemburg als financieel centrum. Het reisverkeer vertoont voortdurend een tekort van zo'n 1% van het BBP.

Ook de **inkomensbalans (3)** was sinds het begin van de jaren tachtig voortdurend **positief** (2%). Dit komt vooral door de inkomens uit beleggingen. De netto inkomens uit arbeid bleven stabiel rond de 1%. Nochtans werden er sinds 1990 meer lonen en wedden betaald aan buitenlanders die in België werken dan andersom. Dit werd evenwel gecompenseerd door de toename van de lonen en wedden van in de BLEU verblijvende werknemers van internationale instellingen. Samen met de aankopen van goederen en diensten, levert de aanwezigheid van de internationale instellingen in de BLEU dus rechtstreeks een boni van ongeveer 1,5% van het BBP op.

De **overdrachten (4)** vertonen voortdurend een **tekort** van ruim 1% van het BBP. Het tekort komt voort uit de nettogeldovermaking door buitenlandse werknemers naar hun land van herkomst, maar vooral door de nettobijdragen die de BLEU aan de EU moet betalen.

De financiële rekening

De financiële rekening geeft dus wijzigingen in de structuur weer van de tegoeden en verplichtingen van onze economie tegenover het buitenland.

De financiële rekening van de betalingsbalans omvat:

- 1/ directe investeringen (steeds +2%),
- 2/ portefeuillebeleggingen (meestal negatief),
- 3/ het overige kapitaalverkeer (handelskredieten, netto tegoeden, kapitaalverkeer in VV)
- 4/ de wijzigingen in de goud- en deviezenreserves

Als spiegelbeeld van het saldo van de lopende rekening van de betalingsbalans, vertoonde het saldo van de financiële rekening in de eerste helft van de jaren '80 een overschot. Sinds 1985 sloeg het kapitaalverkeer om en werd per saldo kapitaal uitgevoerd.

Beantwoord volgende vragen:

1. Wat is een betalingsbalans?
2. Waarom is een betalingsbalans eigenlijk geen balans?
3. Uit welke deelbalansen bestaat een betalingsbalans?
4. Wat versta je onder
  - a) loonwerk;
  - b) arbitrage;
  - c) handelsbalans?
5. Een gunstige internationale economische toestand kan zich via de betalingsbalansen over verschillende landen verspreiden. Toon dit aan.
6. Waardoor kan een onevenwicht op de betalingsbalans ontstaan?
7. Welke gevolgen heeft een fundamenteel onevenwicht in geval van
  - a) tekort;
  - b) overschot van de betalingsbalans?
8. Hoe herstelt de betalingsbalans zich bij een onevenwicht volgens
  - a) de klassieken
  - b) Keynes?Waardoor wordt dit herstel tegengewerkt?
Wat is het uitgangspunt van hun theorie.
Vergelijk beide theorieën.
9. Hoe kan een onevenwicht op de betalingsbalans hersteld worden? Welke monetaire maatregelen kan de overheid nemen om een onevenwicht op de betalingsbalans te herstellen?
10. Verklaar: monetair protectionisme.
11. Hoe evolueerde de betalingsbalans van de BLEU tijdens de voorbije 20 jaar? Verklaar de kentering die intrad na 1982.
12. Oefening
Boek op de betalingsbalans:
  - invoer/uitvoer van goederen 1000/1100
  - betaling vervoerkosten aan buitenland 60
  - inkomsten uit toerisme 150
  - id. uit grensarbeid 70
  - kapitaal- en uitvoer 90/120
  - ontvangen kapitaalopbrengsten 60
  - inkomstenoverdrachten aan het buitenland 40
  - betaling verzekeringskosten aan het buitenland 35Bereken het saldo van de lopende en de kapitaalrekening.